

Seadus ja Kohus.

Õigusteadline ajakiri.

Tegelik toimetaja **M. Pung.**

Kirjade adress: С.-Петербургъ, Мѣщанская ул. № 4, кв. 7

№ 4.

Aprill 1910 a.

№ 4.

Maao mandamine Wenemaal.

Et Baltimaal iseäranis viimasel ajal põllupidajate elukord kitsaks on läinud, siis on ka väljarändamine Balti kubermangudest dieti laialiseks läinud. Kõige suurem väljarändajate wool langeb Wene siemistesse kubermangudesse ja Siberisse, kus asunikud kas kroonu ehk ka erainimeste maade peale asuvad. Erainimeste maid omandavad iseäranis need asunikud, kes ligemates Wene kubermangudes peatama jäävad ja niimelt Peterburi, Pihkwa, Nowgorodi ja teistes lähemates kubermangudes. Neid maid võtavad asunikud kas rendi peale või jälle ostavad neid pärisomanduseks.

Peatame wähe selle küsimise juures, misugustes õiguslikes piirides maa-ostmine Wenemaal sünnib. Selle küsimise walgustamine on väga tähtis, sest kes asunikkude elu-olu wähegi ligemalt tunneb, see teab, kui palju pahandusi ja õnnetusi asunikkudele just see asjalugu sünnitab, et nad oma maaostmist algusest saadik seaduslikelt küllalt ei kinnitanud. Nii ei ole mitte arwa juhtunud, et asunikud maad on ostnud, selle eest suured summad raha on maksnud, seda harinud ja tema peale ehitusi teinud, kuna nad korraga näewad, et nad ootamata sellest kõigest ilma jääwad. Sellepärast peawad asunikud maaomandamise kontraktide tegemise juures väga ettevaatlikud olema ning selle eest hoolitsema, et nad seaduslikult selle juures igatepidi kindlustatud oleksiwad.

Maatükkide müümist toimetatakse Wenemaal harilikult järgmise diguslike korra järel: esialgselt tehakse maa-müügi eelkontrahht (запродажная запись), mis harilikult notariuse kontoris walmistatud saab, mis aga seaduslikest ka kodusel wiisil tehtud võib saada. Tuleb tähele panna, et see eelkontrahht, nii kui ülepea kõik maaomandamise kohta käidawad lepingud, ainult kirjalik võib olla, kuna suusõnalised eelkontrahhid liikumata waranduse kohta tühiised on (Sen. sel. 1874 a. Nr. 178).

Et maa-müümist wäga sagedasti eelkontrahi põhjal toimetatakse, mille järel alles pärastpoole kreposti-akt maa peale tehtud peab saama, siis on wäga tarwilik eelkontrahi diguslist loomu ligidalt tundma õppida. Selle eelkontrahi tundemärgid on Wene tsiviilseaduse raamatus (Sead. Kogu X a. 1 j.) §§ 1679—1690 ülesse tähendatud, kuid ilma Senati seletusteta ei ole seaduslistest määrustest võimalik täielist pilti eelkontrahhist saada, sest et need määrused (nagu terve Wene tsiviilseaduse raamat) wäga puudulikud on.

Eelmüügi kontrahi siin on X a. 1 j. § 1679 ülesse tähendatud. Selle järel on eelmüügi kontrahht niisugune leping, mille põhjal üks pool ennast kohustab teisele teatavaks tähtjaks liikumat või liikumata warandust ära müüa. Sellest määrusest teeb Senat oma seletustes järgmised järeldused:

1) Eelkontrahht maa kohta ei ole veel müügi-leping, waid on ainult eelleping tulewaseks müügi-lepingu tegemiseks. Eelkontrahht ei anna ostjale mingit digust müüdawa maa kohta ning koguni mitte omanduse-digus. Omanduse-digus maa peale jääb ka pärast eelkontrahi tegemist müüja päralt ning eelkontrahi tegemine ei kitsenda tema omanduse-digust milgi wiisil. Sellepärast siis, kui müüja ühel ehk teisel wiisil seda eelkontrahhti rikub, ei ole ostjal digus maa nõuda, waid ostja võib ainult isiklike nõudmise müüja wastu pöörata, see on, ta võib müüja käest ainult kahjutasu lepingu rikkumise pärast nõuda.

2) Et eelmüügi kontrahht ainult eelleping tulewase müügilepingu tegemiseks on, siis ei pruugi müüja, eelkontrahi tegemise ajal, veel mitte selle maa omanik olla, mida ta müüb. Nii võib eelkontrahi põhjal ka hoopis wõerast maad müüa, see on niisugust maad, mille peale müüjal veel mingisuguseid digusi ei ole. Niisugune leping on jõuus selles mõttes, et müüja selleks ajaks enesele omanduse-di-

guse maa peale wõib muretšeda, kui ta selle kohta lõpulist müügi-lepingut tegema heab. Ka wõib maaomanik, kelle omanduse-õigus seaduse ehk mõne lepingu põhjal kitsendatud on, fiiski seda maad, kui wabat warandust, eelkontrahi põhjal müüa, sest omanik wõib kõik need kitsendused müügi-lepingu tegemise ajaks kõrwale toimetada.

3) Kui maa eelkontrahi põhjal on ostetud ja kui müüja mõnel põhjusel tõrgub müügi-lepingut teha, ei ole ostjal fiiski wõimalik müüjat kohtu läbi sundida wormilist müügilepingut tegema (Sen. sel. 1871 a. nr. 378 j. t.), ning ei ole ka wõimalik nõuda, et müündud maa ostjale pidamiseks ja tarwitamiseks üle saaks antud. Niisuguse wormilise kontrahi tegemist ja selle kiunitamist on küll Balti seaduste põhjal wõimalik nõuda, mitte aga Wene seaduste järel. Nii ei ole siis ostjal Wene seaduste järele maa-müüja vastu muud õigust, kui kahjutasu nõuda eelkontrahi rikkumise pärast.

4) Eelkontrahis peab tingimata müüdawa maa hind ja aeg ülesse tähendatud olema, mille jooksul müügi-leping tehtud peab saama. Kui see aeg mööda on läinud ja müügi-leping ei ole tehtud saanud, kaotab eelkontraht oma jõu ning müüja jääb müügi-lepingu tegemise kohusest wabaks (X a. 1 j. § 1682).

5) Eelkontrahi põhjal, ilma wormilise müügikontrahi tegemata, ei ole müüjal õigust maa-pidamist ostjale üle anda. Kui aga fiiski eelkontrahi põhjal ostja maad pidama hakkab, langeb nii ostja kui ka müüja peale trahw, ja nimelt kreposti postšlini suuruses kumbagi poole peale (X a. 1 j. § 1684). —

Need on eelmüügi kontrahi peatundemärgid. Muidugi wõiwad sellesse kontrahisse ka veel teised tingimised ülesse wõetud saada. Tähtis on see, et eelkontrahis trahw ära määratud wõib saada, mida müüja ostjale maksma peab, kui ta oma kohustust müügi-lepingut teha, mitte ei täida.

Weel on aga iseäranis tähtis tähele panna, et harilikult maa-müüja ostja käest teatawa summa käsirahaks sisse wõtab. See käsiraha saab ka eelkontrahis nimetatud ja siis nimetatakse niisugust eelkontrahti Wene seaduses käsirahaga lepinguks (Задаточная росписка). Sellel käsiraha määramisel on see tähtsus, et ta siis, kui müüja oma kohustust rikub ja wormilist müügi-kontrahti ei tee, kahjekordselt tagasi peab maksetama, kui aga ostja süü läbi müügi-leping tehtud ei saa, siis läheb käsiraha müüja kasuks (§ 1688). Kä-

kiraha määramisel on aga ainult niisugusel korral eelpool kirjeldatud tähtsus, kui eelkontrahi siju seaduse wormilisi nõudmisi täidab, see on, kui eelkontrahis kõik need määrused ja teated sees on, mida seadus nõuab (§ 1686). Wastasel korral jääb eelkontrahht lihtsaks lepinguks. —

Need on seaduse määrused ja Senati seletused, mida igaiks, kes Wenemaale asub ja seal omale maad tahab omandada, pähe peaks õppima. Kui need seadlused ja määrused maa-omandajal selgesti teada on, siis on tal wõimalik nerdest suurtest hädasohtudest kergesti mööda peaseda, mis teda maaomandamise juures Wenemaal waritsewad. Praegusel korral olgu ainult paari hädasohtu peale asuniku tähelepanemine juhitud.

Kui mitte just tihti, siiski tuleb ette, et maad niisugune isik eelkontrahi põhjal müüb, kellel maa peale mingit õigust ei ole. Müüja wõib seda kontrahhti notariuse juures teha ja kergensulisti ostjat sellega kergesti uskuma panna, et ta tõesti niisuguse seaduslise akti teeb, mille põhjal ostja teatawad õigused müüdawa maa peale saab. Notariusel ei ole põhjust niisugust kontrahhti tegemata jätta, sest nagu tähendatud, wõib Wene seaduse järel niisugust maad eestalgelt müüa, mis eelkontrahi tegemise ajal sugugi müüja omandus ei ole.

Sagedamini tuleb niisugusi juhtumisi ette, kus müüjal küll omanduse-õigus maa peale on, aga kus tal siiski õigust ei ole teda müüa, nii näituseks: kui see maa mõnele pangale ehk ka erainimesele panti on pandud ehk kui ta peale kohtulised nõudmised on pööratud. Jälle teeb müüja küll eelmüügi kontrahi, aga lõpulisti müügi-kontrahhti ta teha ei saa, niikaua, kui maal wõlad ehk wõlakindlustused peal on. Siin wõiwad ostjal wäga pahad tagajärjed niisugusel korral olla, kui müüja maa peal olewaid wõlgasi õigel ajal ei tasu ehk kui ta panga-wõla protsentisi terminiteks ära ei maksa. Sarnasel korral wõib pandis olew maa awalisel müümisel ära müündud saada ning uus ostja ei saa mingisugusi eelkontrahhtisi awaliselt ostetud maa peale tunnistama. Muidugi jääb eelkontrahi põhjal ostjal õigus müüja käest sissemaksatud rahad tagasi nõuda ja niisamati tema käest kahjutasu nõuda, aga see on paha, et harilikult see õigus ainult õiguseks peab jääma, sest et müüjal enam kuskil mingit warandust ei ole, mille peale ostja oma nõudmist wõiks pöörata. Nii

fiis tuleb juhtumisi ette, kus eelkontraktide põhjal ostjad kõigist oma sisetmaksitud rahast ilma peavad jääma, kuna nad müüjat miingisugusele kaelakohtulisele wastutusele wõtta ei saa. Veel kurwem on lugu fiis, kui ostja juba mitu aastat ostetud maa peal on elanud, teda ära on laastanud ja põlluks teinud ning tema peale hooned on ehitatud: kõik need lähewad awalisel müümisel uue ostja kätte, kuna maksitud raha harilikult ainult endise maa-omaniku kinnitatud wõlgade kustutamiseks ulatab. Nii wõib fiis eelkontrakti põhjal maa-ostja kõigist omast rahast, tööst ja waewast täiesti ilma jääda.

Kõige pahemad on aga weel niisugused juhtumised, kus maade müüjad Wenemaal maksawat seaduslist korda kurjasti tarwitawad ja farnaseid kurjasti tarwitajaid ei ole mitte wähe. Harilik toimetamise wiis selle juures on järgmine. Maa-müüja müüb tüki maad kellegile eelkontrakti põhjal ära, teeb selle kohta notariuse juures lepingu ning wõtab ostja käest wõimalikult suure käsiraha sisse. Miski ei takista sedasama maad, wõi kas sellesama notariuse juures, järgmisel päewal teisele ostjale ära müüa ning selle käest jälle käsiraha sisse wõtta. Kui nüüd maa-omanik oma maa kahele, kolmele ehk weel rohkemale ostjale ära on müünud ja nende käest käsirahad kätte saanud, fiis müüb ta kellegile oma maa lõpuliselt ära, kus juures see müümine juba kreposti raamatutes ülesse saab tähendatud. Niisugune ostja jääb maa-omanikuks, kuna kõikidel endistel ostjatel mingit õigust maa peale ei ole, waid on neil ainult isikline nõudmine sisse maksetud raha ja kahjude pärast endise maa-omaniku wastu. Muidugi mõista ei ole niisugusel korral endise maa-omaniku käest midagi wõtta, sest et ta selle peale just rehkendas, et maad mitmele inimesele müüa, käsirahad enesele jätta ning kõik oma warandus nõudjate eest ära peita. Ka ei ole jällegi kaelakohtuliselt niisuguste müüjatega midagi teha, sest et nad eelmüümisel seaduslifel alusel toimetanud on. Kui mitmed maa-omandajad ei ole sell wiisil oma wiimaseft waranduseft ilma jäänud! —

Need on lühidalt need õiguslised hädaohud, mis maa-omandajat Wenemaal waritsewad. Et mitte nende hädaohtude ohwriks langeda ja fiis pärast asjata kohtuid ja adwokatifi nende wõimetuses süüdistada, tuleb maaomandajal Wenemaal järgmisel näpunäiteid silmas pidada:

1. Kõige pealt tuleb kreposti raamatust järele waadata, kas on müüjal omanduse-õigus süüdwawa maa peale ja kui on, kas ei

ole see õigus mitte niikaugele kitsendatud, et omanik oma maad mitte wormiliselt ja lõpuliselt ära müüa ei saa;

2. peab katsuma müüjaga otsekohe päris ostu-kontrakt teha, nii et ta kreposti raamatutesse ülesse saaks tähendatud; kui aga füiski eelkontrakt saab tehtud, siis peab püüdma lõpulist kontrakti võimalikult ruttu teha ning igatahes selle tegemisega mitte wiivitada;

3. kui müüja usaldatav inimene on ja tal peale müüdava maa veel muud warandust on, siis ei ole eelkontrahi tegemine mitte just kardetaw, aga siis on ikkagi soowitaw, et eelkontrahis võimalikult trahw ülesse oleks tähendatud, mida müüja ostjale maksuma peaks, kui ta ühel ehk teisel põhjusel oma peale wõetud kohust ei täida. —

Kui maa-ostjad neid näpunäiteid meeles peawad, siis ei ole neil koguni mitte seda meelega ja kahjust karta, mis muidu neid igal juhtumisel maa-ostmise juures ootawad. Ei wõi veel nimetamata jätta, et kui ostja ise täiesti kindel ei ole, kuidas oma kaupa kindlustada, siis küll ta asjatundja käest ligemat seletust pärima peaks: see wäike kulu, mis tal selle juures kanda oleks, ei ole midagi selle wastu, kui suured tema mured ja kahjud olla wõiwad, mis muidu tema teadmatuse läbi tekkida wõiwad. M. Pung.

Seadus

kraawide ja teiste weelaskete ehituste kohta Wenemaal.

(Kõigekõrgemalt 6 juunil 1910 a. kinnitatud).*)

Kuura, Liiwi ja Gesti kubermangudes maksuma panna määrused, mis kraawide ja teiste weelaskete ehitamisel wõderaste maade peal kuivatamise, niisutamise ja ujutamise otstarbel ette ära näewad (Sead. Kogu, XII a. 2 j., maa-majanduse sead., 1903 a. wäljaanne ja 1906 a. lisa, §§ 236—286¹), järgmisi seadusi silmas pidades:

*) Seaduse eeldõn ilmus „Seaduses ja kohtus“ nr. 1—2, lk. 7.

1. Võera maa piirides ei lubata wett lasta: a) wee seisukoh-
tadesse, kus tarwilist wee ärajooksu ei ole, ning b) kunstlikult ehi-
tatud weekogudesse, mis mitte jooksuwa wee ääres ei asune.

2. Ei lubata muudu, kui ainult wabal kokkuleppimisel maa-
omanikkudega, kraawisi ega teisi weelaste ettevõtteid nende maade
peale ehitada, mis hingemaade peal asuwate talupoegade õue-maa
hulka käiwad, ega ka nendes kohtades, kus elumajad, ehitused, hoo-
wid, aiad, pargid, juurewilja-aiad, karja-jootmise paigad ja kaewud
ehitatud on.

3. Kreisi komisjonides (maa-m. sead., § 260) on kreisisaadiku
(Kuramaal—kohase kreisi mõisnikkude peamehe, Saaremaal—konwendi
saadiku) eesistumisel liikmeteks: selle jaoskonna rahukohtunik wõi
aurahukohtunik, kus töösi ette tahetakse wõtta, kreisitalen, maksu-
inspektor, maakorralduse peawalitsuse ja teede-ministeriumi mõimu-
konna esitajad (kumbagi poolt üks, kohalise mõisnikkude maakredit-
seltsi asemik, kaks maaomanikku, kes kolme aasta peale Liiwi ja
Sestimaal ning Saaremaal iga kreisi peale kohaliste maapäewade
poolt, Kuuramaal aga mõisnikkude kreisikogude poolt walitud saawad,
ning kaks liiget, keda kreisi wallawanemad oma koosolekul eneste kes-
kelt kolme aasta peale waliwad. Wiimase nelja liikme walimise ajal
walitakse neile ka neli kandidati, kes liikmete asemele astuwad, kui
mõni nendest enne järgmist maapäewa, mõisnikkude kreisikogu wõi
wallawanemate koosolekut komisjonist lahkuw.

4. Kubermangu-komisjonides (maa-m. j., § 260) on, kuber-
mangu mõisnikkude peamehe (Liiwimaal — järjekorralise maandu-
niku) eesistumisel, liikmeteks: kroonupalati juhataja, põllutöö ja riig-
imaade walitsuse juhataja wõi tema poolt määratud asemik, teede-
ministeriumi mõimukonna asemik, ringkonna-kohtu liige, kohtu enese
määramise järel, kubermangu talurahwa asjade ametkonna alaline
liige, kaks maaomanikku, keda maapäew kolme aasta peale walib,
ning nendele kaks kandidati, kes liikme kohuseid täidawad, kui mõni
nendest liigetest enne järgmist järjekorralist maapäewa komisjonist lah-
kuw, ning kaks waldade asemikku kreisikomisjoni (§ 3) liigete hulgast,
keda kubermangu-komisjoni eesistuja niisugusel järjel kutsuw, et asja
läbiwaatamisest kubermangu-komisjonis mitte need waldade asemikud
osa ei wõtaksiwad, kes sellesama asja arutamisest Kreisi-komisjonis
juba osa on wõtnud.

5. Seltööde tegemiseks, mis kraawide ja teiste weelaske ette wõtete ehitamiseks wõera maa peal tarwilised on, annab luba krei-
füülem.

6. Kraawide ja muude weelaske-ettewõtete wõera maa peale ehitamise luba saamise palwele peab ka, peale tööde plaani ja paiga niwelleerimise kaarti (maam. j., § 265), krepости-raamatu registrist ärakiri nende maade kohta ligi paardud olema, millede peale, ettewõtte kordasaatmiseks, serwitudid tuleks määrata.

7. Ettewõtte kohta käidawatelt kuulutustelt saadetakse wälja-
wõte kõikidele neile isikutele, kelle õigusi ettewõtte otskoheselt puundu-
tab, kui ka neile, kelle kasuks nende maade peale, mis ettewõtte heaks
koormata tulewad, juba enne serwitudid, hüpoteegi-nõudmised ja muud
asjalikud õigused kindlustatud on, kuna aga kreiisi-komisjoni kantse-
leis, peale selles paragrahwis nimetatud teadete, ka krepости-raamatu
registri ärakirjad asjast huwitatud isikutele tutvustamiseks awatud
peawad olema.

8. Ettewõtte lubawast komisjoni otsusest saadetakse wäljawõte
krepости-jaoskonna ülemale, et sellekohased tähendusel krepости-raama-
tute registrisse sisse kirjutada, ning sellest ajast saadik, millal need tä-
hendused registrisse sisse kantud on, hakkab aastaste tasumaksude täht-
aeg peale.

9. Maamajanduse seaduse 284 paragrahwis määratud kune-
kuune tähtaeg kohtu-nõudmiste sisseandmiseks arwatakse sellest ajast
peale, millal sellekohased tähendusel krepости-raamatute registrisse sisse
kirjutatud on.

10. Kui maa, mis ettewõtte heaks koormatakse, fideikommisjs
(sugukonna-warandus) on, siis arwatakse ühekordselt maksetaw tasu
ärarõdetawa maa tähtajata tarwitamise eest fideikommisjsi (sugukonna-
waranduse) kapitali sisse.

Wäljamõte kubermangude ja maakondade Semstwo-asutuste kohta käiwast seadlusest. *)

§ 43. Semstwokogu liikmeteks ehk walimise-koosolekule wolinikkudeks walimiseks on waja, et walitaw rohkem heali poolt kui wastu saab. Kui nende isikute arw, kes rohkem kui poole waliwaid heali saawad, Semstwokogu liikmete, ehk walimise-koosolekute wolinikkude arwust üle käib, siis arwatakse walituteks need, kes kõige rohkem heali on saanud, aga sel juhul, kui mõned walitawad ühewõrra heali on saanud, otsustatakse walimine liisu läbi. Neid, kes peale Semstwokogu liikmete arwu on walitud, loetakse wiimaste asemikkudeks.

§ 44. Palju keegi walimise all olew isik kas waliwaid ehk mittewaliwaid heali saab, seda tähendatakse isearalise walimise-lehe peale üles, mis walimiste lõpul eesistuja poolt walimise-koosolekule ehk -kogule ette loetakse ja millele niipeasti eesistuja kui ka koosolejad walijad allakirjutawad.

§ 45. Kui sel päewal, mis walimise-koosolekuks määratud, mitte kella kolmeks peale lõunat paragrahw 42 tähendatud arw walijaid koosolekule ei ilmunud, siis arwatakse kõiki neid kokku ilmunud walijaid, kes koosolekul on, Semstwokogu liikmeteks, mille üle protokoll kirjutatakse, mida kõik koosolekul wiibijad oma allkirjadega kinnitawad.

§ 46. Peale walimise pannakse walimise-koosolek ehk kogu kinni, kuwa koosoleku ehk kogu juhataja walimise-lehed alguskirjana maakonna Semstwoametile mitte hiljem, kui öö-päewa jooksul pärast walimisi ära annab. Nende walimise-lehtede järel seadab Semstwoamet Semstwokogu liikmeteks ja nende asemikkudeks walitud isikute nimekirja kokku, mida ta kahe päewa jooksul ühes walimise-lehtedega kubernerile ära annab.

§ 47. Kui kuberner ettepanemast walimisetoimetusest leiab, et walimise juures sellekohaseid seadusi on rikutud, siis paneb ta asja toimetuse maakogu- ja linna-asjade komisjonile läbiwaatamiseks ette. Gra-isikute kaebused walimiste mitte-seaduslikkuse üle, kas walimise-

*) Waata „Seadus ja Kohus“ nr. 3.

koosolekul või kogul saadetakse ka kubernerile ja antakse viimase poolt ülemaltähendatud komisjoni kätte läbiwaatamiseks.

§ 48. Kui kubermangu komisjon eelminewases paragrahwis (§ 47) tähendatud ettepanekute ja kaebtuste läbiwaatamisel leiab, et ühel või teisel walimise-koosolekul seaduse wastaliselt on talitatud, siis tunnistab ta walimised tühjaks ja määrab uusi walimisi toime panna nende asemel, mis seadusewastaliselt oliwad toimetatud.

§ 49. Sel juhulsel, kui ainult mõne üksiku liikme walimine seadusewastaline leitakse olema, määrab komisjon seadusewastaliselt walitud liikmete asemele kandidadid, selles järjekorras, kes kõige rohkem heali walimistel sai. Kui aga sel kombel täiendatud liikmete arv, mis ühel ehk teisel walimise-koosolekul walitud, alla $\frac{2}{3}$ sellest arwust jääb, mis seaduse järel walida oleks tulnud, siis otsustab komisjon teatawas ringkonnas täienduswalimised ette võtta.

§ 50. Kui esialgsel walimisel juba vähem kui $\frac{2}{3}$ sellest liikmete arwust, mis walimise-koosolekul walida oleks tulnud, walitud sai, kui ka juhulsel, mis § 45 ettenähtud, teeb kuberner selleks samusti, et uus walimise-koosolek saaks kokku kutsutud, puuduwate liikmete walimiseks.

§ 51. Semstwokogu liikmed külakogukondade poolt walitakse walla täiskogu koosolekul. Iga täiskogu walib ühe isiku, aga kui waldade arv mitte sellest Semstwokogu liikmete määrust, mis § 14 Külakogukondade kohta näidatud, üle ei käi, siis lubab kuberner, et arwurikkamad wallakogud ka k s isikut Semstwokogu liikmeks wõiwad walida. Wallakogude poolt walitute arwust kinnitab kuberner selle arwu Semstwokogu liikmeid, mis sellekohases arwumääras tähendatud on ja määrab selle järjekorra, mille järel ülejäänud walitud kinnitute asemele astuwad, kui wiimaste seast enne kolmeaastalise tähtaja lõppu wäljaastumisi peaks ettetulema.

§ 52. Peale walimiste seatakse, kubeneri sellekohasel käsitusel, lõpulik nimekiri maakonna Semstwokogu liikmete üle kokku, mida kohalikus Kubermangu ajalehes wälja kuulutatakse.

§ 53. Kui aga ka pärast nende abinduude tarwitamist, mis §§ 48—50 näidatud, Semstwokogu liikmete arv ikkagi weel alla $\frac{2}{3}$ § 14 juures tähendatud arwumäärast on, siis kas pikendab sisemiste asjade minister eelmiste Semstwokogu liikmete wolitust mitte kauem kui kolme aasta peale, ehk määrab sellesama aja peale Semstwoameti eesistuja ja liikmed.

**Maakondade ja kubermangude
Semstwokogu liikmete arwumäär.** (Lifa § 14 juurde)*)

Kubermang ja maakonnad (kreisid).	Maakondade Semstwokogu liikmete arw.				Kubermangu liik- Semstwokogu liik- mete arw.
	Õhine järgu ma- limise-koosoleku poolt.	Õhise järgu ma- limise-koosoleku poolt.	Wallakogude poolt.	Kokku.	
Peterburi kubermang.					
Peterburi linn . . .	—	—	—	—	18
Peterburi maakond	19	8	8	35	4
Dudnwa	18	6	9	33	5
Enuga	18	5	9	32	4
Uue-Laadoga . . .	17	5	8	30	3
Peterhoffi	18	7	9	34	5
Tsarskoe-Selo . . .	17	7	8	32	5
Schlüsselburi . . .	9	4	5	17	2
Jamburi	18	4	9	31	4
					50
Pihkwa kubermang.					
Pihkwa maakond .	19	5	9	33	—
Welikolutski . . .	18	5	9	32	4
Noworshewski . . .	18	3	9	30	3
Opotshetiski . . .	18	3	9	30	4
Ostromski	18	3	9	30	4
Porchowi	20	4	10	34	6
Toropetsi	17	4	9	30	3
Holmi	18	3	9	30	3
					33

*) Sellekohase arwumäära toome ainult Peterburi ja Pihkwa kubermangude kohta, kus rohkem Eesti asunikku elamas on.

Jahiõigus talum adel.

Nagu ajalehed mõne aja eest teadustasivad, on Senat ühes Kuuramaa asjas talupoegade jahidiguse kohta tähtsa otsuse teinud. Selles otsuses on seletatud, et kuigi mõisnikule õigus on jätend talumaa peal jahti pidada, siis ei võta see talupidajalt eneselt veel mitte õigust oma enese maa peal jahti pidada: seda viimast õigust ei tahtnud aga mõisnikud millalgi tunnistada. Praegu on Riigivolikoguse seaduse-eeslõu sisse antud, mille põhjal mõisnikkude jahipidamise eesõigus, kui ka veel mõned teised nende eesõigused, seaduslikel teel ärakaotamise alla tulevad, kuid siiski on veelgi tähtis seda küsimust filmas pidada ja võimalikult mitmetpidi walgustada.

Mõne aja eest andis uus Senati seletus „Wirulasele“ põhjust jahidiguse asja üleüldiselt puudutada, mille juures ta järgmise asjakohase seletuse annab:

„Talumaade jahidõigus on ammu ajast mõisnikkude ja talukohtade omanikkude wahel tülisajaks. Liwimaa talurahwaseadus jätab selle õiguse mõisale. Kohaomanik waadaku pealt, kuidas mõisnik oma koortekarjaga tema kruundi peal jahti peab, wiljad maha tallab ja aiad ära purustab. Kõige selle juures walitses seniajani jarnane kord, et talukoha omanikule tema ostetud koha peal omandusõigusi kitsendati: peremees ei tohtinud oma kruundi peal ühtegi järest puutada, ei dieti warestki püssiga hirmutada. Tegi ta seda, siis oli tal kohe kohtuga jahiseaduse rikkumise pärast tegemist ja tagajärjeks oliwad suured trahwid.

Gestimaal on lugu sellepoolest parem, et siin seadus jahidõiguse kohta jomaks tunnistab. Aga sellest seaduse otskohefest põhjusmõttest on kawalad mõisnikud aastakümnete jooksu ojanud osawalt mööda minna. Ostukontrahid tehti ikka nõnda, et jahidõigus mõisale jäeti. Kui ostukontrahide kinnitamine veel kihelkonnakohutute käes seisis, kus mõisnikkudel „oma mehed“ asju ajasivad, leidsivad niisugused seadusewastased ostukontrahid takistamatalt kinnitamisest. Ja nendesamade ostukontrahide põhjal on Gestimaal paljud kohaomanikud suuri trahwisi maksnud ja kinni istunud, kuna sel põhjal tekkimud protsesside läbi rahwas hulka aega ära on wiitnud,

suuri kulusi kannud, kohtud ja teised ametikohad selle kaudu hulga tööd saanud.

Kihelkonnakohtute äaakaotamise järele, kui ostukontraktide kinnitamine talurahwaasjade komisjaride kätte läks, hakati jälle seaduse nõudeid enam tähele panema: komisjarid tunnistasivad, et ostukontraktides sarnane punkt, mis jahidiguse mõisale jätab, Eestimaa talurahwaseadustega kokku ei käi, ja jätivad sarnased kontrahid kinnitamata. Mõisnikkudel oli tarwis uut teed otsida, et „ümber uurga“ minna, ja see leiti. „Wabatahtliku kokkuleppimise“ teel sunniti kohaoftjaid jahidigust mõisale tagasi müüma. „Wabatahtlik kokkuleppimine“ seisab nimelt selles, et kohaoftjale talupojale öeldakse: „Su koht maksab nii ja niipalju, kui aga jahidiguse mõisale jätab, siis nii ja nii mitu sada rubla wähem.“ Talumehel, keda kohast wäljawiskamine ähwardab ja kellel kusagil mujal kodupaika pole, ei jää muud üle, kui „wabatahtlikult“ pakutud ostutingimistega nõusse jääda.

Uagu ju ülemal tähendatud, on meil jahidiguse pärast wähemalt paarkümmend aastat kohut käidud ja mitmed diguseteadlased on selle ülekohtuse diguste kitsendamise kallal, mis meie talukohaomanikkudele jahidiguse kaudu on osaks saanud, oma jõndu katsumud, kuid seni ajani polnud digusteadlaste katsetel tagajärgeft. Nüüd ometi wiimaks on Senat põhjusemõttelise otsuse teinud, mis jahidiguse küsimust peaks awitama selgitada. Uagu Riia lehed teatawad, on Senat oma otsuse järgmise juhtumise kohta teinud.

Kuuramaa kubermangu talurahwaasjade komisjon oli otsustanud, et Switeni talu omanikul ei ole digust oma maa peal jahti pidada, sest et ostulepingus mõisnik jahipidamise diguse endale jättis. Wallawolikogugu ei olnud aga selle otsusega rahul ja kaebas edasi Senatisse. Nüüd on Senat nr. 3669 all seletanud, et jahidigus äramüüdnud talumaa peal mõisnikule seaduse järel ainult serwitudi diguse kujul lubatud on ja selle järel ei tohi ka talupojale ostetud maa peal ära keelda jahti pidamast. Senat on sellepärast komisjoni otsuse ümber lükanud ja käskinnud seda seletust uue otsuse tegemise juures juhtnööriks wõtta.

Nõnda siis: mõisnikul on talukoha krundi peal jahidigus serwitudina, kuid selle kõrwal on see digus ka talupojal tema koha omanduse tõttu. Seega on talukoha peal jahidigusel kaks tarwitajat

— mõisnik ja talukohaomanik; mõlemad võivad seda õigust wabalt tarwitada, kumbki ei tohi teist selle õiguse tarwitamisel takistada.

Küsitaw oleks siin juures ainult see, kas ülemaltähendatud Senati seletus ka teiste Baltimaa kubermangude — Liwi- ja Gestimaa kohta käib. Siiski peaks arwama, et sedasama põhjused, mis ühe sinise kubermangu kohta on maksma pandud, ka teiste kohta tarwitusele wõetakse. Seda kahtlust saab siis kaotada, kui Senati otsusest täielik ärakiri kätte saadakse. On sealjuures aga fiiski weel lahkarvamised wõimalikud, siis oleks tarwis Liwi- wõi Gestimaalt mõni jahiseaduse protsess Senatisse wiia ja tähjakstegemise kaebust just ülemalpool tähendatud Senati seletusega motiveerida.“

Sia juurde peab aga weel ka seda tähendama, et nimetatud Senati seletus administratiivlise korra järel antud on. Siit järgneb, et kohtud seda seletust mitte otskoheseks juhtnööriks wõtma ei ole sunnitud ja et see seletus ainult oma sisemise wäärtuse ja õigluse pärast kohtute peale otsuste tegemise juures oma mõju avaldada wõib. Igatahes walgustab Senati seletus jahidõiguse küsimust uuest küljest ja selles seisab selle seletuse tähtsus, seda enam, et administratiivlised asutused teda wääramata filmas peawad pidama.

Teated kodumaalt.

Rahukohtuniku kirjatoimetaja kätte ei wõi mingisugust kaebust ega rahast anda. Tallinna lehed teatawad järgmisest juhtumisest: Liina Merekülal oli Miina Kollmaniga 4 jaosk. rahukohtuniku juures kohtuprotsess ees. Kohtuotsus tehti Mereküla kahjuks ja ta andis otsuse peale edasikaebtuse sisse, ei lisanud aga mitte kohe postliniraha juurde. 8 oktobril 1908 tahtis Mereküla uisaldusemees wari. adw. abil. Jürine postliniraha ära maksta, et aga rahukohtunikku ennat kantseleis polnud, siis andis ta raha kohtuniku kirjatoimetaja Einmanni kätte, kes raha lubas kohtunikule edasi anda. Einmann aga raha edasi ei annud, Mereküla edasikaebtus saadeti tagasi ja edasikaebamise tähtaeg läks mööda. Adw. Jürine palus kohtunikku, et see uue edasikaebamise tähtaja määraks, sest et see mitte kohtukäija süü läbi pole kaduma läinud. Ühtlasi pa-

lus ta ka 9 jaosk. pristawit, et see poschlini raha kaotšimineku asja järel uurima hakkaks. Pristaw vastas, et ametmeeste kuritegude järeluurimine mitte politsei wõimupiiridesse ei käi, ja et rahukohtunikude kirjatoimetajad ametiüütegude eest kohtupalati järel kohtu alla antakse. Kohtunik seletas, et tema kantseleiteerijad mitte wolitatud ei ole rahasi wastu wõtma, ja ei annud uut edasi kaebamise tähtaega. Seljamaal waatepunktil oli ka Tallinna-Haapsalu rahukogu. Nii wiidi Mereküla usaldusmehe poolt Senatisse, kus seletati: Kõik edasi kaebtused tulewad isiklikult rahukohtuniku enese kätte ära anda, nõnda samuti ka kõik poschlinirahad, mitte aga tema kirjatoimetaja kätte. Rahukohtuniku kirjatoimetaja ei seisa mitte riigiteenistuses ja sellep. ei wõi ta ei rahukohtuniku asetäitjaks palwekirjade wastuwõtmise asjus ega ka tema kantselei esitajaks olla, kuna rahukohtunikul tsefseiswat kantseleid olemaski pole. Seda seisukorda ei liikka sugugi see kord ümber, mille järel rahukohtunikku kirjatoimetajad ametiüütegude eest kriminaalkohtu kätte antakse.

Pangu kohtuskäijad seda seletust tähele ja ärgu andku rahukohtunikku kirjatoimetajate kätte mitte mingisugusi paberisi ega rahasi.

Cesti õigusteadlaste ühisus. — Tallinna laulupidu ajal pidas seltskond Cesti õigusteadlasi koosoleku ära, kus otsustati õigusteadlaste ühisust elule kutsuda. Ühisuse siht ja otstarbe oleks teaduline ja nimelt õigusteadlaste küsimiste läbiwaatamine ja nende üle otsustamine, Baltimaa õigusliste olude walgustamine, õigusteadlaste kirjatööde laialilaoatamine jne. Ühisuse liikmeteks oleksiwad õigusteadlased, kes mõne kõrgema õigusteadlase õpeasutuse lõpetanud on, mille põhjal siis liikmeteks wõiksid olla: adwokadid, ametnikud, erateenistuses olewad isikud j. t. Ühisus oleks ka väga hea abinõu õigusteadlastele omawaheliseks läbikäimiseks ja eneste tundma-õppimiseks, mis seda enam tarwis läheb, mida suuremaks Cesti õigusteadlaste arv kasvab. Ühisuse põhjuskirja wäljatõötamiseks wolitati adwokat M. Pung. Ühisust arwati Wene sellesarnaste ühisuste eskujul asutada. —

Cestimaa kubermanguwalitsuse seletus. Kubermangu walitsuse poolt on wallawalitsustele seletatud: Sisemiste asjade ministriumini juures olewa wõerausuliste departemangu ringkirja järel 12 märtsist s. a. nr. 2703 põhjal antakse tulewikus kub.-walitsusest neu-

dele isikutele, kes õigenusjuht muusse ususse lähewad, selle üle sealeko-
hastesse ametipaikadesse ettepanemiseks tunnistused märgituste tegemis-
teks passide ja dokumentide peal.

Seega pole siis nendel, kellesse asi puutub, muud waja, kui
kub.-walitsusest teatud korral oma usuwahetuse üle tunnistus wõtta.
Muidugi teada, saab jeda ka õpetaja wõi preestri käest.

Anteotamise-protsess. Riia ringkonnakohtus mõistis oma
koosistumisel Walgas 24-aastase Ottilie Brihtini 7 päewaks aresti sel-
lepärast, et ta Paltsmari wallakohtus olles kohtule „poole aruga ko-
hus“ oli ütelnud.

Mene õigenusu teotamise pärast anti 43 a. Pärnu kreisi
talupoeg Kusma Järw Riia ringkonnakohtu kätte. Walga kohtu-
nuri ja juures oli mees, kui teda 13 sept. mullu ülekuulati ja usu jä-
rele küüiti, wastanud: „mina olen кривославный (kõwerat usku)“.
Ringkonnakohtu väljastõidu osakonna poolt mõisteti mehele selle üle-
luse eest 7 päewa politseiaresti.

Wallawolikogu iikmetest. Mitmekordsetest seletustest hoo-
limata, et wallawolikogu liikmed oma ametis mitte kiinitamist ei
tarwita, kuna nad ülepea mitte ametnikkudeks ei tule arwata, on
mitmed talurahwaasjade komisjoni palunud walitud wallawolinikka,
kes neile kahtlased näitawad, ametist kõrwale heita. Nüüd on Senat
(ukaas 15 maist j. a. nr. 5778), nagu ajalehed teatawad, Gesti talu-
poja Joosep Grünwaldi kaebtuse peale unesti seletanud, et wallawoli-
kogu liikmeid ametist ainult kohtuotsjuse järel kõrwaldada wõib, kui
nad mõnda kuritegu teinud, uuel walitud wolimehi wõib aga üks-
nes niisugustel kordadel wolikogust tagandada, kui nad nende isikute
hulgaft oliwad walitud, kellel ülepea walla-täiskoguski osawõtmise õi-
gust ei ole. Kogukonnaseaduse § 28, milles isikud, keda wallaamet-
nikkudeks walida ei tohi, üles loetud, ei käi mitte wolimeeste kohta.

